

se sociologija tretirala po anglosaksonskih vzorih, statistično. V to skupino znanstvenega dela bi se dala uvrstiti tudi želja g. prof. Vebra po raziskovanju inteligentnosti in postavljanju naših nacionalnih testov, kolikor se s tem problemom Poklicna svetovalnica ne bi hotela baviti odn. kolikor tega že ni izvršila. So pa še druga področja psihičnega življenja, ki bi bila pristopna raziskovanjem z biometrijskimi metodami. Raziskovanja kolektivov fizičnega življenja bi pa gotovo bila številnejša, ker je v teh znanostih duh matematične eksaktnosti a limine bolj naklonjen statistični obdelavi nego v spekulativnih znanostih.

Od znanstvenega delovanja statističnega zavoda bi mogle imeti korist tudi privatne ustanove, na primer posamezne stroke naše industrije, če bi sodelovale z zavodom; tu prihajajo v poštev vprašanja in študij notranje organizacije in racionalizacije dela (administrativno in strokovno delo). Metode za takšna raziskovanja so namreč statistične: *primitivna računanja s procenti, s katerimi se nekateri zadovoljujejo, niso še statistika.*

Tako bi lahko navajal stroko za stroko. Pri vsaki stroki bi se dalo naštetih nekoliko momentov, kjer bi biometrična metoda mogla pomagati, da dobimo temeljitejše in nove poglede v skrivnosti življenjske vsakdanjosti.

Pedagoško delo bi se vršilo v tečajih s teoretičnimi predavanji in s praktičnimi vajami. Pri praktičnih vajah bi prihajali v poštev predvsem disertanti in pa organizirane skupine (n. pr. učiteljski »Pokret«), ki

bi razpolagale z lastnim osnovnim materialom. V teh tečajih naj bi se polagala pretežna važnost na to, da bi se paralelno z modernimi statističnimi metodami uporabljala tudi moderna tehnična sredstva.

IV.

ZAKLJUČEK

Ljubljana kot znanstveno, administrativno, gospodarsko in kulturno središče dravske banovine bi potrebovala moderen statistični zavod. Takšen zavod naj bi sodeloval z vsemi, ki se želijo okoristiti z modernimi statističnimi metodami: z znanstvenimi ustanovami enako kot z administrativnimi, s teoretiki enako kot s praktiki. Zamišljam si ga prvenstveno kot znanstveni zavod, ki bi neposredno mogel služiti praksi.

Ustanovo, kakor jo zamišljam, naj bi podprli denarno vsi javni faktorji, predvsem pa oblasti, ki bi jim v prvi vrsti služila. Ne bi bilo morda napak, če bi bil zavod na nek način vezan na univerzo. Od materialnih sredstev bi bil odvisen njegov uspeh. Brez primernih sredstev pa ne bi kazalo ustanavljati statističnega zavoda, ker bi bil v tem primeru njegov pomen nesorazmerno majhen.

Slovinci so znani kot sposobni statistikarji. Njihova vzgoja, šole in ambient dajo relativno velikemu številu dobro podlago za takšno vrsto dela. Pridnost in vztrajnost naredita še svoje. Tako bi predlagani zavod lahko dal na raznih poljih pobude za novo znanstveno delo, a istočasno bi mogel izvežbati mnogim strokam dobre organizatorje in specialiste.

ČASTNI MEŠČAN DR. ANTON KOROŠEC

Dne 14. decembra 1940 je v Beogradu umrl prosvetni minister, predsednik senata in častni meščan Ljubljane dr. Anton Korošec, politični voditelj Slovencev. Dne 17. decembra se je vršil ob navzočnosti zastopnika Nj. Vel. kralja, najvišjih predstavnikov državne uprave, vodilnih predstavnikov jugoslovanske in slovenske politike in najvišjih slovenskih kulturnih ustanov ter ogromnih množic iz vse Slovenije njegov pogreb na Navju v Ljubljani, ki je s tem pogrebom postalo resnično častno pokopališče zaslužnih slovenskih mož.

Dr. A. Korošec je bil rojen dne 12. maja 1872 v Biserjanah pri Sv. Juriju ob Ščavnici. Po dovršeni gimnaziji je študiral bogoslovje v Mariboru, a pozneje nadaljeval bogoslovne študije in dosegel l. 1905. doktorat na univerzi v Gradcu. V življenju se je takoj od začetka posvetil politiki in se uveljavil najprej kot organizator in časnikar. L. 1906. je bil izvoljen v dunajski državni zbor in ostal poslanec do razpada Avstrije. L. 1907. se je ustanovila prva katoliška slovenska politična organizacija na slovenskem štajerskem. Na njeni listi je bil l. 1909. izvoljen Korošec tudi za štajerskega deželnega poslanca. V deželnem zboru je vodil kot predsednik Slovenskega kluba od l. 1910. dalje zaradi Slovincem krivičnega postopanja nemške večine obstrukcijo, ki je skoraj za vedno onemogočila delo štajerskemu deželnemu zboru.

Medtem je tudi v dunajskem parlamentu naraščal njegov pomen. Postal je podpredsednik hrvatsko-slovenske parlamentarne skupine in član avstrijske delegacije na Dunaju in v Budapešti. Ko je dr. Šušteršič odložil predsedstvo hrvatsko-slovenskega kluba, je postal predsednik dr. A. Korošec. L. 1917. je klub sklenil tesnejše sodelovanje s Čehi.

L. 1917. je bil Korošec izvoljen za predsednika Jugoslovanskega parlamentarnega kluba in v parlamentu prečital znamenito »Majsko deklaracijo«. Na-

† DR. ANTON KOROŠEC MED SLOVENSKIM LJUDSTVOM

Foto: Pavlovčič

slednje leto se je razvilo po Sloveniji živahno deklaracijsko gibanje z velikimi tabori. Največja teh manifestacij je bila 23. in 24. marca v Ljubljani, ko so mu zastopnice slovenskega ženstva izročile spomenico z 200.000 podpisi. Od tega časa se je začel naravnost triumfalni razvoj po dr. Korošcu vodene politike, on pa je postal njen nesporni voditelj. Ko se je v Zagrebu v začetku oktobra 1918 ustanovil skupen Narodni svet za vse avstro-ogrske Srbe, Hrvate in Slovence, je bil Korošec izvoljen za njegovega predsednika. Narodni svet se je izrekel za združitev vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev v enotno državo. Na čelu odposlanstva Narodnega sveta je nato odpotoval v Ženevo in Pariz in si prizadeval, da zavezniki priznajo Narodni svet v Zagrebu za vlado avstro-ogrskih Jugoslovancev, te za zavezniški narod, jugoslovanske dobrovoljce pa za vojskujočo se stranko. Z noto dne 8. novembra 1918 je N. Pašić kot zastopnik kraljevine Srbije priznal Narodni svet za zakonito vlado avstro-ogrske skupine Jugoslovancev. Med Koroščevo akcijo v inozemstvu, ki je zadela na različne ovire in se zavlekla, se je dne 1. decembra 1918 izvršilo v Beogradu zedinjenje dežel Narodnega sveta s kraljevinama Srbijo in Črno goro v enotno kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

V prvi jugoslovanski skupni vladi je dr. Korošec dobil mesto podpredsednika. Odslej je vse do smrti naraščal pomen dr. Korošca v jugoslovanski politiki.

Pri volitvah 18. marca 1923 je njegova stranka SLS dobila ogromno večino, s čimer mu je slovenski narod potrdil že v prevratnih dneh konec vojne priznano voditeljstvo. Že prej se je Korošec upiral pretirani centralistični ureditvi jugoslovanske države; zaradi uspešnejše borbe za svoj politični načrt je sedaj navezal ožje stike s Hrvatsko kmetjsko stranko in delom srbskih radikalov in demokratov. V času največje notranjepolitične krize je bil od 27. julija 1928 do 2. jan. 1929 ministrski predsednik. Po proglasitvi šestojanuarske ustave je spočetka sodeloval v vladi, pozneje pa odstopil in se postavil na čelo slovenske opozicionalne politike. Zato je bil obsojen v internacijo, iz katere se je po 20 mesecih vrnil na pogreb tragično umrlega kralja Aleksandra Zedinitelja in pol leta nato zopet v zelo težavnih časih naše države postal notranji minister. Pri volitvah 1. 1938. mu je slovenski narod skoraj soglasno izrekel zaupanje in je odslej do smrti veljal za edinega kvalificiranega političnega voditelja Slovencev. Postal je predsednik senata in nazadnje v juniju 1940 prosvetni minister.

Z dr. Korošcem je legla v grob najpomembnejša politična osebnost v zgodovini Slovencev. Pod njegovim vodstvom je narod dosegel uspehe, na katere je tisoč let čakal. Vemo sicer, da razmere soodločujejo pri razvoju osebnega pomena zgodovinskih osebnosti, prepričani pa smo prav toliko tudi o tem, da te osebe niso slepa orodja v igri dogajanj, ampak da njih čas nosi tudi njihov pečat. Voditelj je sredstvo, po katerem se uveljavlja narod, toda kako se uveljavi, je pogosto osebna zasluga voditeljeva. Ne dvomimo, da je pokojni dr. Korošec imel v sebi velik del tiste sugestivne moči, ki voditelju daje sposobnost in pravico, da krmari po lastnem preudarku in prevzema odgovornost tudi v položajih, ko ni časa za obotavljanje. Ob njegovi smrti smo čitali dosti označb politika in

narodnega voditelja dr. Korošca, a se nam zdi, da je najbolj nepravilna tista med njimi, ki ga je označila kot politika iz načela, zaradi užitka v igri, ki jo listim, kateri ga obvladujejo, nudi ta poklic. Dr. Korošec je namreč tolikokrat z dejanji dokazal, da vestno prisluškuje razpoloženju naroda, čeprav ga je bilo skrajno težko speljati na pot plehke, le v trenutnem blesku žive demagogije, da mu pač ne bo mogoče dokazati brezbriznosti do narodnih interesov. Zato smo prepričani, da se moti tudi tisti, ki bi hotel ločiti njegovo delo doma od političnega dela v državni prestolnici. Le v soglasju obeh, čeprav bi ta zveza za oko ne bila vselej jasna, si moremo razložiti to, kar je dr. Korošec kot politični voditelj naroda dajal takrat, ko so mnogi mislili, da se mu bo jemalo. Najvažnejše in najdokaznejše za njegovo ozko zvezanost z najglobljimi težnjami naroda je prav, da je kljub dejstvom, ki so kazala, da se mu bo jemalo, svojemu narodu prav z odločbami tistega središča, ki so ga dolžili, da jemlje in s tem ogroža slovensko narodno osebnost, dr. Korošec vedno znova in znova dajal. Dajal pa ni drobtin, ampak s tem dajanjem ustvarjal temelje naši narodni osebnosti, ker je dajal preiščeno in se boril vselej za tisto, kar je največ zaleglo. Najvišje kulturne ustanove slovenskega naroda, katere vse si je priboril šele v jugoslovanski državi, so žalovale za dr. Korošcem kakor žalujejo za najboljšimi očeti. Univerza mu je pa prav zadnje leto njegovega življenja izkazala najvišjo čast, katero premore, ko ga je promovirala za častnega doktorja juridične fakultete.

Ljubljana ni pripravila dr. Korošcu samo zadnjega počivališča, bila mu je tudi drugi njegov dom. Tudi ona ga je že poprej priznala za svojega, ko ga je izbrala za svojega poslanca in nazadnje za častnega meščana. O tem, kako ga je cenila, priča najbolje govor župana dr. J. Adlešiča na žalni seji mestnega sveta dne 15. decembra 1940, ko je takole govoril:

Visoki mestni svet!

Dvakrat je bil mestni svet ljubljanski zbran okrog dr. Antona Korošca v tej dvorani.

Čudovito lepa je bila tista cvetna sobota, 23. marca 1918, ko je složna Ljubljana vodniku naroda, dr. Antonu Korošcu, izpregla konje in ga pripeljala v mestno hišo kot triumfatorja.

V slovenskih srcih je tedaj zmagala ideja majske deklaracije in vsa Ljubljana z vsem narodom mu je tedaj složna prisegla zvestobo ter složno korakala dalje za njim v boje in k zmagi za svobodo.

Drugič je pa dr. Anton Korošec prišel lani 20. februarja v to dvorano, da sprejme iz naših rok insignije častnega meščanstva ljubljanskega.

Kakor je bil dr. Anton Korošec pri svojem prvem obisku na cvetno soboto 1918 triumfator svojih idej, tako smo ga lani v tej dvorani pozdravljali kot triumfatorja njegovih dejanj.

Leta 1918. je bil program vseh Slovencev: majska deklaracija, lani smo pa poudarjali, da je edini program Slovenije — dr. Anton Korošec.

Danes smo se pa zbrali v tej dvorani, da se poklonimo njegovemu velikemu, nesmrtnemu duhu.

Neizmerna je žalost ob slovesu, toda še močnejša je naša volja, še globlja je naša zvestoba, da bo še naprej naš edini program — dr. Anton Korošec.

Tako razsipno nas je obdaroval z zakladi svoje duše in uma, tako močno nas je privezal s svojo ljubeznijo nase, da njegov duh v naših srcih nikdar ne more umreti, da bo misel nanj vedno vladala in vodila naša dejanja in nehanja.

Kakor je resnična pesnikova beseda »V delih svojih živel sam boš večno«, tako trdno se zavedamo, da bo duh dr. Antona Korošca v našem in v srcu vsega slovenskega naroda živel večno.

Spominjamo se njegovih tako prisrčnih in toplih besed, ki jih je povedal nam in vsej Ljubljani v tej dvorani, ko je sprejel častno meščanstvo naše bele Ljubljane. Tako je povedal: »Marsikateri vezi me vežejo na Ljubljano. Že 20 let živim na njenem pome-riju in za njenim obzidjem. Čeravno je moj domicil v lepem obmejnem Mariboru, vendar že 20 let živim med vami, že 20 let sem de facto Ljubljančan in se-daj, ko ste me izvolili za častnega meščana, sedaj se lahko imenujem de iure, sedaj lahko rečem: »Civis labacensis sum!« — častni meščan Ljubljane sem.

To je zame velik ponos, da se smem tako imeno-vati. To je moja osebna nota in vi ste tej noti dali tudi legalno podlago...

Ponosen sem pa tudi zaradi tega, da sem častni meščan bele Ljubljane, ponosen, ker vem, da je Ljub-ljana odkritosrčno nacionalna, ker vem, da bo Ljub-ljana, kakršna je bila in kakršna je, taka tudi ostala. Kadar doživi človek kaj velikega, je umevno, da išče besed... Tudi jaz iščem izrazov, da bi lahko pribil sedanji moment in da bi lahko skladno temu dogodku to poudaril.

Zato mi dovolite, da odkrito, iskreno, globoko ob-čuteno in čisto preprosto povem. Sem hladen politik in ne govorim v frazah, ampak preprosto, globoko ob-čuteno: Ljubim Ljubljano in jo bom ljubil do konca življenja.

Tako je govoril veliki pokojnik zadnjič v tej dvo-rani.

Dragi tovariši!

Po teh besedah največjega sina matere Slovenije, po besedah častnega meščana mesta Ljubljane, ki je delal zgodovino svojemu narodu in našemu mestu, tudi mi ob njegovem slovesu doživljamo nekaj veli-kega in iščemo izrazov, kako bi pribili sedanji mo-ment in ga skladno temu pretresljivemu dogodku tudi poudarili.

Ali nam ni že sam pravkar povedal, kaj naj storimo in kako naj delamo? Pri isti priliki nam je dal svoj program, ko je dejal:

»Dolžnost vsakega slovenskega javnega delavca je, da Ljubljano ljubi. Ljubljana je kulturno in gospo-darsko središče. Vsakemu Slovencu mora biti pred očmi to, da dela za Ljubljano. Jaz mislim, da nisem preskromen, če povem, da sem storil, kolikor je bilo v mojih močeh, za Ljubljano, in mislim, da bom tudi v bodoče storil, kar bodo dale prilike, da bomo izgra-dili to kulturno in gospodarsko središče naše domo-vine. Jaz vam v tem trenutku to ne samo povem, am-pak tudi obljubljam.

LJUBLJANSKI OBČINSKI SVET PRI POGREBU DR. A. KOROŠCA

Foto: Pavlovčič

Obljubo bom tudi izpolnjeval, kakor sem jo tudi do sedaj zmerom. In trudil se bom, da bo postala resnica.

In postala je resnica. Dr. Korošec je napravil Ljub-ljano za naše pravo kulturno in duhovno središče in pravo prestolnico slovenskega naroda; on nam je pri-dobil univerzo, on je spopolnil vse univerzitetne za-vode, on nam je pridobil Akademijo znanosti in umet-nosti, on nam je priboril Glasbeno akademijo in mno-gne druge najvišje kulturne ustanove.

Nekoč je na nekem shodu v Ljubljani dejal: »Dve stvari mi ne puste spati: naša univerza in naši ljudje za mejami.« Sleherni dan je mislil na našo univerzo in ni miroval, dokler je ni spopolnil.

Tudi gospodarsko središče je zgradil v Ljubljani, središče vsega združnega gibanja slovenskega naro-da. Kakor ni kulturne, tako ni tudi gospodarske usta-nove, ki ne bi bila imela v njem svojega vnetega in zvestega zaščitnika.

Pri sprejemu insignij častnega meščanstva je za-pustil nam in vsem slovenskim javnim delavcem naj-lepšo oporoko, da ljubi Ljubljano in da dela za Ljub-ljano.

Danes ga ni več med nami. Jokaj, bela Ljubljana, ob zemeljskih ostankih onega, ki si ga tolikokrat sprejela kot triumfatorja! Tvoj največji dobrotnik in resnični prijatelj je mrtev!

Jutri pripeljejo njegove pozemske ostanke v Ljub-ljano, da se moremo posloviti od njih, da mu moremo vsaj z rosno vejico blagoslovljene vode in pobožno mislijo vrniti njegovo ljubezen in delo za nas.

V trenutku najgloblje žalosti in bridkega slovesa položimo tudi mi slovesno obljubo njemu in njego-vemu spominu, da izvršimo njegovo v tej dvorani nam izročeno oporoko: *Ljubimo Ljubljano in delajmo za Ljubljano!*

Nesmrtni njegov duh pa naj bedi nad nami in vodi in usmerja naše delo.

Slava našem vodniku častnemu meščanu dr. Ko-rošču!

Slava njegovemu spominu!